

Visita a la Catedral de Santa Maria de Girona

La catedral de Santa Maria de Girona és la seu d'un bisbat documentat per primer cop vers l'any 400, tot i que sabem que ja hi havia cristians a l'inici del segle IV. La seu més antiga es degué trobar a l'església de Sant Feliu, però al segle IX el temple catedralici fou situat en el lloc actual, un emplaçament força elevat on hi havia hagut el fòrum romà. De resultes d'això, avui la catedral es veu des de gairebé tots els indrets de la ciutat i de la rodalia; atreu espontàniament la voluntat de pujar-hi, com de voler fer el cim d'una muntanya, un impuls accentuat per la imponent escalinata del segle XVII. Aquesta qualitat, derivada d'un ús del terreny natural que ja feren els romans quan van fundar *Gerunda* al segle I aC, la van aprofitar igualment els que van bastir en aquest lloc una església cristiana. La imponent **façana** barroca (1680-1732) fou acabada el 1960 amb les escultures que il·lustren aspectes de l'Església acollidora: Sant Pere i Sant Pau als dos costats de la porta, la Mare de Déu (titular de la seu) al seu damunt, als carrers laterals Sant Jaume, Sant Josep, Sant Joan Evangelista i Sant Narcís (patró de la diòcesi) i al voltant de la rosassa la Fe, l'Esperança i la Caritat. A la dreta, dalt del massís campanar (1580-1760), marca les hores i anuncia les festes a tota la ciutat la imponent campana Beneta, fosa el 1574.

L'**interior** de la catedral contrasta amb aquest aspecte exterior més aviat massís: la penombra s'oposa a la llum, la lleugeresa espiritual a la potència material. És un efecte que aconsegueix donar molt bé aquest edifici extraordinari, la nau gòtica més ampla del món (23 m), construïda entre 1400 i 1600. L'interior de la gran nau, d'acord amb el seu caràcter d'espai de trobada amb allò transcendent, fa que les dimensions humanes desapareguin davant d'una realitat que ens depassa. La impressió s'accentua a la llum acolorida dels grans **vitralls** de la nau: dos d'ells, els més propers a la girola pel sud, daten dels segles XV i XVI respectivament i representen els apòstols i els evangelistes, sibil·les i doctors de l'Església, mentre que en tres més, de principis del segle XX, s'hi dibuixaren sants i santes. La rosassa est, amb Sant Miquel, data de 1694, i la de ponent, amb la Mare de Déu Assumpta, de 1732. A la dreta d'aquesta rosassa es veu el gran finestral de l'angle nordoest de la nau, instal·lat l'any 2011, i que és una gran obra del prestigiós artista irlandès contemporani Sean Scully.

En una de les capelles laterals dels peus de la nau (prop de les portes, com escau al lloc on s'administra el sagrament d'entrada a l'Església) se situa la **pica baptismal**, obra de Guiu i Joan Belljoch i Joan Roig, datada vers 1540 i enterament en pedra de Girona. Les seves dotze cares decorades amb les imatges esculpides dels 12 apòstols mostren molt bé com el nou batejat, en rebre l'aigua que és signe de puresa i de vida, és abraçat i acollit per l'Església universal.

L'estructura arquitectònica del **presbiteri** de la catedral assenyala visualment que aquest és el lloc on se situa el centre de l'edifici des del punt de vista del seu ús, és a dir, on hi ha l'altar de les celebracions. La capçalera de Girona va ser la primera part de l'edifici gòtic que es va construir (1312-1350), abans de decidir la continuació del projecte amb una gran nau única; els vitralls que s'hi conserven són majoritàriament també del segle XIV. En el recinte del presbiteri, reformulat l'any 2011, s'hi conserven quatre peces excepcionals que, fent dues parelles, agermanen l'escultura romànica i l'orfebreria gòtica. L'ara de l'altar major és un bloc de marbre tallat al segle XI en un taller de marbristes de Narbona, caracteritzat per l'ús d'uns motius lobulats o de semicercles que recorren el seu perímetre interior; és un dels millors del seu estil, i conserva, en un cantó, la signatura grafiada del bisbe Pere Roger, que junt amb altres bisbes el va consagrar el 21 de setembre de 1038.

El cobreix un moble excepcional: el **baldaquí d'argent**, un dels poquíssims d'aquesta mena conservats a Europa, obrat vers 1325. Representa el Cel: quatre columnes esveltíssimes sostenen un cobricel en forma de vela, on fileres de sants, santes i àngels envolten un medalló central amb l'escena de la coronació de Maria, mentre en una altra escena destacada Arnau de Soler, que sufragà la peça, s'agenolla davant de sant Pere, a les portes del Cel. Així, aquest moble assenyala la importància de l'altar, el lloc on s'anticipa la Litúrgia celestial. El **retaule d'argent** (Mestre Bartomeu i Pere Berneç, 1320-1350), també un dels més importants d'Europa en el seu gènere, mostra 17 escenes de la vida de Crist a més de sants i santes, entre els quals, als pinacles, hi reconeixem la Mare de Déu, patrona de la catedral, acompanyada dels sants Sant Narcís i Feliu. També, darrera l'altar, damunt unes escales, hi ha la **càtedra** o seient del bisbe de Girona (s. XI) -dita "Cadira de Carlemany"- que dóna nom a l'edifici i indica la seva importància primera dins de la diòcesi o bisbat. En les celebracions litúrgiques el bisbe representa el Crist, i per això la cadira du, a la part frontal dels braços, els senyals dels Quatre Evangelistes, amb els quals és costum de representar el Crist en Majestat.

A la **Capella Conventual** s'hi conserven les restes de l'antic cadiat de cor, amb la seva Cadira Presidencial contractada a Aloi de Montbrai el 1351. L'espai arquitectònic (s. XII), d'estructura neta i senzilla, havia servit de dormitori per als clergues de la catedral. Avui és la capella on els **canonges** es troben els dies de cada dia per pregar i celebrar la Missa, i per això hi ha també la **Reserva de l'Eucaristia**.

La **Capella de Sant Narcís**, amb el seu altar i retaule (1720-1730), és un dels conjunts barrocs més notables de la catedral, amb escultura de Pau Costa i pintures d'Antoni Viladomat, potser els artífexs catalans més famosos d'aquell moment. Al centre del retaule hi ha la imatge de **Sant Narcís**, patró de la ciutat i de la diòcesi de Girona, envoltat de pintures que representen Santa Teresa de Jesús, Santa Maria de Cervelló, Sant Llorenç i Sant Feliu. Als murs laterals, grans quadres mostren dos importants episodis de la història del sant: a l'esquerra, el seu martiri, i a la dreta, el famós miracle de les mosques, amb què es diu que el sant alliberà la ciutat de les tropes franceses l'any 1285. En aquesta com en altres capelles, gràcies als retaules

sufragats per diferents famílies i persones amb possibilitats (alguns per desgràcia desapareguts), s'hi podia aprendre molt bé la vida de Jesús, de la Mare de Déu o dels Sants d'una manera ben visual i atractiva.

El **claustre de la seu** és el pati al voltant del qual es troben les restes de les antigues dependències pròpies dels **canonges** i clergues de la catedral. El conjunt, en el qual es poden reconèixer murs del dormitori (est), el menjador amb el seu celler (oest) i la sala capitular (sud), va ser organitzat i construït al segle XI, al mateix temps que la catedral romànica; més tard, al pis alt de l'ala nord es va situar la biblioteca, on avui hi ha exposada una col·lecció d'ornaments litúrgics. A finals del segle XII es van construir les **galeries** amb arcs, columnes i capitells, que constitueixen un dels conjunts escultòrics més importants del romànic català. Són obra un taller que recollia influències tolosanes, rosselloneses i locals que, poc més tard, també va dur a terme l'escultura del claustre del monestir de Sant Cugat del Vallès. Sobretot a la galeria sud podem observar una sèrie de capitells i impostes amb escenes de la Bíblia: creació d'Adam i Eva i pecat original, descens de Crist als inferns, el lavatori de peus del Dijous Sant, les històries d'Abraham, Isaac i Jacob... Les galeries servien per a la circulació pràctica entre les cambres del conjunt i també per a realitzar-hi processons, per llegir o per passejar; llavors les imatges dels capitells servien als clergues per recordar i meditar diferents aspectes de la fe (la força creadora i l'amor de Déu, el pecat i el perdó, la resurrecció...). El claustre també era un lloc per a les sepultures -majoritàriament dels canonges-, com les que hi ha assenyalades als murs o al sòl, i així esdevenia igualment un espai destinat a la memòria col·lectiva de la comunitat de la catedral. Des del claustre es contempla també l'antic **campanar romànic**, anomenat "Torre de Carlemany", que és l'única resta avui visible de la catedral romànica consagrada l'any 1038, substituïda per l'actual edifici gòtic.

Al **tresor de la Catedral**, instal·lat dins les antigues sales capitulars del s. XVIII, es pot visitar una exposició d'obres d'art creades o utilitzades per als diferents actes de culte o simplement per decorar altars o capelles. L'**Arqueta** dita d'**Hisham II** (Còrdova, ca. 970), d'argent daurat i nielat, és una peça extraordinària, sortida dels millors tallers d'orfebreria que treballaven per als califes andalusins, i va ser utilitzada com

a reliquiari. La **custòdia del Corpus** (Francesc Artau II, 1438) és un moble destinat a mostrar ostensiblement com Crist és present en el Pa de l'Eucaristia, especialment durant la processó de Corpus, celebrada a Girona amb gran solemnitat. Les **creus processionals** instal·lades al seu voltant, indicadores que encapçalen un seguici de cristians, mostren algunes de les tipologies que pot adquirir aquesta peça entre els segles XIV i XVI; destaquem-ne la d'or i perles amb esmalts daurats, d'inicis del segle XVI, única a Catalunya.

El **Còdex del Beatus** (Tàvara, Zamora, 975) és un llibre que conté les explicacions de l'abat Beatus (s. VIII) sobre l'Apocalipsi o relat de Sant Joan sobre la fi del món amb l'ajut de recursos gràfics molt expressius, com figures animades o colors molt vius, característics de la miniatura del regne de Lleó al segle X; entre els "Beatus" conservats, el de Girona és un dels més esplèndids.

Per últim, el **Tapís de la Creació** (vers 1100), únic en l'art medieval occidental, és un brodat fet amb llana que s'usava per decorar la catedral romànica. La seva iconografia i composició denoten una connexió molt remarcable amb la cultura clàssica i de l'Antiguitat Tardana, cosa que no es dona amb aquesta mateixa intensitat en moltes altres obres del període. Tot sintetitzant en un cercle els primers fragments del llibre del Gènesi, el teixit ens explica de manera simbòlica com Déu és l'origen i la font del temps i de l'espai. Al centre hi ha el Crist creador en el moment d'originar la llum (*fiat lux*), i al voltant, en sectors de cercle, presidits per l'Esperit Sant, hi podem veure la creació de la llum i de les tenebres, de la terra i del mar, dels animals, ocells i peixos, i finalment, de l'home i de la dona. Així es completen els set dies de la creació, que al·ludeixen a la setmana i per tant al temps cíclic, que es repeteix constantment. La idea es reforça amb la presència dels quatre vents i dels rius del Paradís (les quatre parts d'espai) i amb la figura del Temps, de les quatre estacions, dels mesos de l'any i dels dies de la setmana (de nou, el temps cíclic). A baix, l'escena de la troballa de la Creu de Crist recorda la intervenció de Déu en la història humana, que es concreta en una època i lloc determinats d'aquest espai-temps etern.

Pinzellades. L'Art Sacre a la Catedral de Girona

Prerromànic: Beatus de Girona, Arqueta d'Hisham II

Romànic: Tapís de la Creació, Torre de Carlemany, claustre

Gòtic: nau única, retaule i baldaquí de l'altar major, custòdia del Corpus

Renaixement: pica baptismal, retaule del Corpus

Barroc: retaule de Sant Narcís, altres retaules de la nau, Llit de la Mare de Déu

Contemporani: Crist Jacent de Domènec Fita, vitrall de Sean Scully